

ZÜLÂL KALKANDELEN

new york'u yaşamak

11 Eylül'den
Covid-19 Salgınına
Son 20 Yıl

ZÜLÂL KALKANDELEN Ankara’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara’da tamamladı. A.Ü. İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü’nü bitirdi. A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi siyaset bilimi dalında yüksek lisans derecesini aldı. 1992-1996 yılları arasında Kültür Bakanlığı’nda görev yaptı. 1997-2000 yılları arasında NTV haber kanalında program koordinatörü olarak çalıştı; başta müzik, sinema ve kitap ile ilgili olmak üzere birçok programın yapımcılığını üstlendi. CNBC-e kanalında program bölümünün yapım sorumlusu olarak görev aldı.

2001’de New York’a yerleşerek *Cumhuriyet* gazetesinde New York yazıları ve Dış Haberler sayfası için haber yazmaya başladı. 2004 yılında Cumhuriyetçi Parti ve Demokratik Parti kongrelerini, 2012 yılında Demokratik Parti Kongresi’ni *Cumhuriyet* gazetesine adına izledi. Beş yıl boyunca New York’ta *Roll*, *Aktüel*, *Tempo* gibi dergiler için dünyaca ünlü sanatçılarla röportajlar yaptı.

Türkiye’ye döndükten sonra 2013 yılına kadar *Cumhuriyet* gazetesi Kültür sayfasında müzik yazıları ve röportajlar kaleme aldı; *Cumhuriyet Pazar Dergi*’deki “Dünyah Yazılar” adlı köşesinde Amerika, medya ve siyaset odaklı yazılar yazdı.

Jeffrey M. Masson’un *Tabağındaki Yüz* adlı eseri dahil olmak üzere birçok kitabın editörlük ve çevirmenliğini üstlendi. Dinamo FM ve Açık Radyo’da “Vegan Logic” adlı radyo programını hazırlayıp sundu.

Eylül 2018’de *Cumhuriyet* gazetesine döndü; “Direnç ve Umut” adlı köşesinde yazmayı sürdürüyor.

Aylık olarak yayınlanan *Mikrop* dergisindeki “Anti-Türücü” adlı köşesinde hayvan özgürlüğüne odaklanan yazılar yazdı.

2017’den bu yana kurucuları arasında yer aldığı Bağımsız Hayvan Hakları Topluluğu ile hayvan özgürlüğü aktivizmine yönelik çalışmalarını sürdürüyor. 2018’de Şiddetsiz Toplum Derneği’nin verdiği Şiddetsiz Yaşam Ödülü’ne değer görüldü.

Başlıca Yapıtları

New York’u Yaşamak (Remzi Kitabevi, Ocak 2003); *30 Saniyede Bush* (Remzi Kitabevi, Eylül 2004); *Utlanmış Sessizlik* (Remzi Kitabevi, Mayıs 2005 [roman]); *İkinci Cumhuriyetçiliğin Temelleri* (Cumhuriyet Kitapları, Aralık 2011); *Veganizm: Ahlakı, Siyaseti ve Mücadelesi* (Can Başkent ile ortak yazılan e-kitap–Propaganda Yayınları, Eylül 2013); *İkinci Cumhuriyetçiliğin Temelleri, İkinci Gruptan Yetmez Ama Evetçi Liberallere 90 Yıllık İhanetin Mirası* (Kırmızı Kedi Yayınevi, Şubat 2018); *Vegan Devrimi ve Hayvan Özgürlüğü* (Kült Neşriyat, Şubat 2018); *Vegan Devrimi ve Hayvan Özgürlüğü, Türkiye’den ve Dünyadan Mücadele Örnekleriyle* (Yeni İnsan Yayınevi, Haziran 2021).

ZÜLÂL KALKANDELEN

NEW YORK'U
YAŞAMAK

*11 Eylül'den Covid-19 Salgınına
Son 20 Yıl*

Remzi Kitabevi

NEW YORK'U YAŞAMAK / Zülâl Kalkandelen

© Remzi Kitabevi, 2021

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Özlem İşbilir
Kapak ve iç sayfa görseli: Zülâl Kalkandelen
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2069-5

BİRİNCİ BASIM: Ocak 2003

GENİŞLETİLMİŞ ÜÇÜNCÜ BASIM: Ekim 2021

Kitabın her basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Birinci Baskıya Sunuş	9
Yeni Baskıya Sunuş.....	12
Kurtarıcılar ve Zalimler	21
Krizleri Sanatla Aşmak	24
İtiraf Ediyorum: Çamaşır Yıkama Sorunum Var!	27
Müziğin Büyüsü	32
Sanatın Politikayla New York'taki Mücadelesi	35
Çıldırta Alışveriş Tutkusu.....	38
“Goriller” Konser Verirse!	41
New York'ta İş Aramak.....	44
Amerika'dan Sayılar.....	48
Manhattan'da Yürüyüş.....	52
Gündeme Girmeyen Önemli Bir Konu	56
Planlanmış Eğlenceler (!).....	59
Son Duraklar	62
Müzikle Tedavi	65
New York Sıcağında Bunalanlara Alternatif Mekân: Kütüphaneler.....	68
Sizin Tişörtünüzde Ne Yazıyor?.....	72
Televizyondaki Türkiye.....	75
Turistler İçin Sıra Dışı Bir Gezi Rehberi	79
Shakira Fenomeni	94
Bir Futbol Hikâyesi	97

New York'ta Sıradan Bir Hafta	100
Zamandan Çok Mekânda Yaşamak.....	104
Eminem'den Goebbels'e Sevgilerle	108
New York'un Parkları.....	112
Türkiye'den Nefret Eden New York'lu Türkler	115
St. Marks Place: New York'un En Hippi Bölgesi	119
Bir Festival Anısı.....	123
Bir New York Kâbusu.....	130
Çöpte Size Göre de Bir Şeyler Var	134
Mutlu İnsan Göçer mi?	137
Bir New York Yaşam Klasığı.....	141
Radyo City Music Hall'da Çılgınlıklarla Dolu Bir Gün.....	145
Odalarda Yaşanan Tek Kişilik Hayatlar	154
"Deli"den Çorba Almak	157
Daha Büyük, Daha Genç ve Daha Zengin	161
Harlem'de Bir Gün	165
Veganlar New York'a!.....	169
Bir Kablolu İnternet Hikâyesi.....	174
11 Eylül 2002... New York... ..	181
Yaşam Devam Ediyor: Gösteri Mekânı New York.....	186
Duygular Bile Satılık... ..	190
Doktor Yerine Dua.....	193
İki Belirleyici Soru.....	196
Farklı Bir Bakış Açısı	199
İşgal Ruhu Ölmedi!	202
Dijital Çağda Bir Tezat	205
Kapitalizm ve İnsan Doğası	208
Kaçırılan Anlar	211
Kentler ve Kütüphaneler.....	214
Artık Her Durak Bir Son Durak... ..	217
Evime Giremedim.....	220
Maskelenen Kentler	223

Asfalt Yol Üzerinde Egzoz Gazlı Yemek	226
Boş Cüzdanlar, Boş Mağazalar... İnternette Cirit Atan Müşteriler, Nefes Nefese Kuryeler...	230
Siyahların Vegan Festivali: Black Vegfest	233
DUMBO'nun Şaşırtan Dönüşümü	237
Türkiye'den New York'a Umut Yolculuğu...	242
Kimliğini Kaybeden Kent...	246
New York'ta İstanbul Sözleşmesi'ne Destek Eylemi!.....	250
Bitmeyen Kâbus	253

Birinci Baskıya Sunuş

Bugün 11 Eylül 2002. Bir yıl önce Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan ve 3000'e yakın insanın hayatını kaybettiği saldırıdan bu yana tam bir yıl geçti.

Bu kentte tarihin en korkunç terör eylemlerinden birine gazeteci olarak tanık oldum.

Bir yıl boyunca insanlarda ve kentte yaşanan değişimleri gözlemlemeye çalıştım.

11 Eylül 2001...

Tarihin değiştiği gün.

Bugün artık ne New York ne Amerika ne de dünya bir yıl öncekiyle aynı.

6 yıl 8 ayda inşa edilen Dünya Ticaret Merkezi, 1 saat 42 dakikada yok oldu.

Neden her zaman yıkmak kurmaktan daha kolaydır ve daha az zaman alır?

Üzücü olan, bunun sadece binalar için değil, dostluklar ve ilişkiler için de geçerli oluşu.

“New York hakkındaki yazılarımın bir kitapta toplanması düşüncesinden başka ne beni bu kadar heyecanlandırabilirdi?” sorusunu kendime sorduğumda aklıma başka bir yanıt gelmiyor:

Heyecanlanıyorum, çünkü bir gazeteci ya da yazar için kitabının yayınlanması, yeni okuyuculara ulaşmak demek.

Heyecanlanıyorum, çünkü New York'u anlatan bir kitabın yazarı olmak bile tek başına büyük bir heyecan.

New York, dünyanın ticaret ve kültür başkenti. Bu kenti derinliğine yaşamak ve edindiğim deneyimleri okurlara aktarabilmek olağanüstü bir şans.

New York, bana kişisel olarak çok şey kattı.

Farklı kültürlerin bir arada ve barış içinde yaşamasını olanaklı kılan bu kent, hayata daha ılımlı bakarak olumlunun yanında olumsuzla da hoşgörü göstermemi onu bütün yanlarıyla kucaklamamı sağladı, beni eğitip zenginleştirdi.

Bu nedenle, bir tür gönül borcu duyuyorum bu kente.

Sanatçı Marcel Duchamp, "New York, bütünüyle bir sanat işi. Gerçek bir bohem. Keyifli. Neden? Greenwich Village hiçbir şey yapmayan insanlarla doluydu," demiş.

Katılmamak olanaklı mı?

"Eğer bir 'New Yorker'sanız, dünya size başka bir şey borçlu değildir."

Bu söz ise, oyuncu Lauren Bacall'a ait.

Yazılarımda, New York'un kültürüyle birlikte günlük yaşam biçimini, görünen yüzünün yanında bu yüzün ardında gizlediği sırları, olumlu ve olumsuz yönleriyle aktarmaya çalıştım.

Zaman zaman New York'un güzelliklerini, zaman zaman da acımasız şartlarını bulacaksınız yazılarımda.

Her gazeteci için kitabının yayınlanması bir rüyadır.

Bu rüyanın gerçekleşmesini olanaklı kılan, teşekkür borçlu olduğum pek çok insan var.

Burada bunların çok küçük bir bölümünü anabiliyorum ancak.

Öncelikle, bana büyük bir anlayış ve derin bir sevgi gösteren annem ve babam ile ailemin büyükten küçüğe bütün üyeleri.

New York'taki güzel günlerimin yanı sıra, zor zamanlarımda da onların desteğini hep yanımda hissettim.

Bu kentteki hayatımı kolaylaştıran, sevinç ve dertlerimin ortakları, sevgili arkadaşlarım Mustafa Önder ile Ahu Demiroğlu...

Onları tanımasaydım bu kentte daha az mutlu olurdu.

Tabii en büyük teşekkürü beni okurlarla buluşturan ve bu yazıların yazılmasına yol açan *Cumhuriyet* gazetesi yöneticilerine borçluyum.

Yazılarımı bir kitap haline getirmeme destek veren Remzi Kitabevi'nin değerli yöneticilerini unutmam ise olanaksız.

Bana destek veren herkese sonsuz teşekkürler.

Bu kitabı okumaya başlayan herkese merhaba.

Manhattan, New York

11 Eylül 2002

Yeni Baskıya Sunuş

Bu kitabın ilk baskısının öyküsü, bundan tam 20 yıl önce New York'a taşınmamla başladı. Aslında ilk başlarda en fazla beş-altı ay kalacağımı düşünmüştüm ama sonradan ortaya çıkan bazı gelişmeler sonucunda o kentte yaklaşık beş yıl yaşadım.

Gelişmelerden en önemlisi, 11 Eylül saldırısının olmasıydı. 1999 Marmara Depremi'nden sonra tanık olduğum en büyük felaketi dünyanın öbür ucunda yaşadım. *Cumhuriyet* gazetesinin Pazar Yazıları sayfasına New York'tan yazarken, bu olaydan sonra Dış Haberler sayfasına da haber geçmeye başladım.

Sonrasında hızla akıp geçen dönemde arka arkaya üç kitap yazdım. Bir apartman dairesinin ufacık bir odasında sürdürdüğüm yaşantım pek kolay değildi ama ilginç bir şekilde hayatımın yazarlık açısından en verimli dönemiydi.

Kente ilk gittiğimde bilgisayarım bile yoktu. Yazılarımı Halk Kütüphanesi'nde yazıyordum. Kütüphaneci kadına durumu anlatmıştım; o nedenle ne zaman gitsem bilgisayarı kullanma izin veriyordu. Bazen yazımı tamamlayamayınca, e-posta adresime kopyalıyordum. Sonra da geceleri Times Meydanı'nda açılan büyük internet kafeye gidip oradaki bilgisayarlarda yazımı bitiriyordum.

Bir süre sonra dizüstü bilgisayarım oldu. Çin Mahallesi'ndeki bir dükkândan almıştım. Şimdi düşünüyorum da benim ilk şahsi bilgisayarımdı o. Daha önce kullandıklarım hep masaüs-

tü bilgisayardı ve hepsi çalıştığım kurumlara aitti. Eve heyecanla dönüp kutuyu büyük bir hevesle açtığımı anımsıyorum. Sonraları başıma çok dert açtı o bilgisayar; hatta bir keresinde sistemi çökünce romanımın önemli bir bölümünün yok olmasına neden oldu.

Yine de onu çantama koyup kafelere gidebildiğim ve yazılarımı kentin farklı yerlerinde yazabildiğim için mutluydum. En sık gittiğim yer, East Village (Doğu Köyü) denilen bölgede yer alan St. Marks Place'in sonundaki Cafe Pick Me Up'tı. Onca yıl cam kenarındaki tek kişilik masada toplam kaç saat geçirmişimdir merak ediyorum. O kafe gibi, bu kitabın ilk iki baskısında sözünü ettiğim birçok yer de zaman içinde kapandı, tarih oldu.

New York değişirken, ben de kişiliğimin bilmediğim yönlerini keşfettim. Bir anlamda kendimin farklı yönlerini gördüm. O zamana kadar bir evi, tanımadığım insanlarla paylaşmamıştım. Ankara'da ailemin yanında okuduğum için yurt hayatım hiç olmadı. İstanbul'a taşındıktan sonra da yalnız yaşadım.

Hem yeni bir ülkede yaşamaya başlamak hem de evi başkalarıyla paylaşmak zor olsa da, bugüne kadar yaptığım en iyi şeylerden biriydi. 11 Eylül saldırısı olana kadar New York'un hareketli yaşantısını tanımak için kenti karış karış dolaştım. Müzik eleştirmenliği de yaptığım için yıllarca hayalini kurduğum müzik piyasasının içine düşmüştüm!

Kısa bir süre sonra Türkiye'deki bağlantılarımı da kullanarak büyük plak şirketlerinin New York ofisleri ile temas kurdum. Özel albüm dinleme toplantıları, uluslararası alanda başarı kazanan sanatçılarla röportajlar ve o güne kadar canlı dinleme fırsatı bulamadığım grupların konserleri ile dolu, hareketli günlerdi.

Bir yandan da New York'taki toplumsal yaşantıya dair yazılar yazıyor, Amerika'daki siyasi gündemi izliyor, Cumhuriyet-

çi Parti ve Demokratik Parti'nin kurultaylarına gazete adına katılıyordum. Ne zaman ki 11 Eylül faciası yaşandı, hayat herkes için tam anlamıyla altüst oldu, doğal olarak benim için de o güzel günler sona erdi.

Bu kitapta da anlattığım kâbus, o gün başladı ve yıllarca sürdü. Kentte yaşayan her yabancımanın hissedebileceği şekilde ötekileştirmeye maruz kaldık. Irak Savaşı ile birlikte, Amerika'daki hemen hemen her evde olduğu gibi New York'ta da, insanlar evlerinde, cepheye götürülen iliştilirilmiş gazetecilerin (embedded journalist), savaş tanklarından yaptığı canlı yayınları izlemeye başlamıştı. Sanki savaş filmi ya da aksiyon dizisi izler gibi, korkunç görüntüler eşliğinde akşam yemeği yiyorlardı.

Ortadoğu kan gölüne dönerken, sürekli olarak sivil ölümleri ve asker cenazeleri ile ilgili haberler geliyordu. Ben de savaş karşıtı gösterilere ve toplantılara katılıp halkın görüşlerini yazılarına aktarmaya çalışıyordum.

George W. Bush'un ikinci kez ABD Başkanı seçilmesiyle, Amerikalılar kendi ülkelerinden Kanada'ya göç etmeye başladı. Amerika'nın en bunaltıcı dönemlerinden biriydi. Bu stresli gündem bana da fazla gelince, uzaklaşma duygusu ağır bastı ve Türkiye'ye dönmeye karar verdim.

O dönemde çevremdeki çoğu kişi, bu kararına, "Türkiye'ye niye dönüyorsun? New York bırakılır mı?!" diye tepki gösterdi. Oysa ben oraya sürekli kalmak için gitmemiştim. Hatta düşündüğümden bile fazla kalmıştım.

İçinde yaşarken de sadece ziyaret için gittiğimde de bana hiç yabancı gibi hissettirmedi New York. Fakat tuhaf bir şekilde özgürlüğü yaşatırken hep derin bir yalnızlığı da duyumsattı. Aslında kendimi dünya üzerinde hiçbir yerle tam olarak özdeşleşmiş hissetmiyorum. Sanırım bunun nedeni, kentlerdeki insan faktörü.

Kalabalıkların olduğu yerde başlıyor sorun... “Kalabalık içindeki yalnızlık” değil anlatmak istediğim, insan varlığının bende yarattığı ötekileştirme hissi...

2005 yılında Türkiye’ye döndükten sonra New York’u sık sık ziyaret ettim. Bazen kişisel nedenlerle gezi için bazen de mesleki nedenlerle kimi olayları yerinde izlemek için yolum düştü kente.

Türkiye’ye dönmeden önce siyasi parti kongrelerine *Cumhuriyet* gazetesi için katılmışım. Bu sayede, henüz bir senatörken Obama’nın geleceğin ABD Başkanı olacağını görüp, bunu Türkiye’de ilk yazan gazeteci olmuşum. Bush’un ikinci defa Başkan seçildiği kongrede, ABD’nin karanlık günlerinin dünyaya ödeteceği bedeli de görmüştüm...

Tekrar İstanbul’da yaşamaya başladıktan sonra da bu kongreleri takip etmek için ABD’ye seyahat ettim. Bu seyahatler, ülkenin farklı eyaletlerinde süren yaşantıların farkını görmemi sağladı. Obama, ABD Başkanı seçilmiş olsa da, ırkçılık sorununun bitmediğini yaşayarak gördüm.

Siyaset dışında müzik etkinlikleri için de New York’un yolunu tuttum. Amerika’nın diğer bölgelerindeki festivallere gidiyor olsam da mutlaka orada mola verdim. Böylece New York ile olan bağım kopmadı, ülkedeki değişime paralel olarak kentte olup bitenleri yakından izleyebildim. Dolayısıyla Trump’ın 2016’da Başkan seçileceğini tahmin edebildim, seçildiğinde hiç şaşırmadım. 2020’de tekrar seçilebilme olasılığını hafife almıyordum ama COVID-19 durumu değiştirdi. Trump yönetiminin salgınla mücadeledeki başarısızlığı seçimi kaybetmesinde etkili oldu.

Bir kenti tanımanın yolu, onun arka sokaklara işleyen ruhunu anlamaktan geçiyor. İçinde doğup büyüyenlerin alışıp far-

kına varmadığı özellikler, turist olarak kenti ziyaret edenlerin gözünden kaçan değişimler, ancak arka sokaklarda belgesel çerker gibi dolaştığınızda belirginleşiyor. Bir duvar resmi, bir tabela, mahallelerdeki soylulaştırma operasyonları, her gün hızla akan şehir trafiğindeki anlık ayrıntılar yalnızca kaldırımlara mikroskopla bakarmış gibi yakınlaştığınızda tam olarak algılanabiliyor.

Blues şarkıcısının sesindeki titreşimler, stand-up göstericisinin anlattıkları, sokaktaki evsizin yakınmaları, TV programlarındaki espriler, siyaset sahnesindeki kavgalar, vitrinlerdeki süslemeler... Hepsinin bir anlamı var; hepsi birbirine bağlı olarak kent yaşamını oluşturan yapbozun parçaları gibi...

Kente dair son 20 yıl içindeki gözlemlerimi, bütünü tamamlamak adına bir araya getirdiğim bu kitap, New York ruhunu tanıma çabamın bir ürünü. Kentin aldığı yaralar, gösterdiği gelişim ve bazen de gerileme, topluma ayna tutuyor. Yirmi yıl öncekine göre bugün daha sorunlu, dünyanın da içinde bulunduğu durum nedeniyle umudun hissedilir şekilde azaldığı, suç oranının ve işsizliğin arttığı, daha kaotik bir kent New York.

Bunca yıldır kimi zaman sözle anlatamadığımı fotoğrafla yakaladığım anlar oldu. Onlara da bu kitapta yer verdik.

Bir adanın üzerinde yer alan, sokaklarında kübizmin şahlandığı bu mega kentteki çeşitliliği bir kitaba sığdırmaya çalıştım ama aslında olanaksız bir çaba bu. Sürekli devinim içinde kendini yenileyen, şaşırtıcı bir yer New York. Hiçbir kitaba sığmaz ama belki bir kesit sunulabilir.

Keyifle okumanız dileğiyle!

Zülâl Kalkandelen
2021, İstanbul

New York, dünyanın kültür ve ticaret başkenti. Pek çok kişinin rüyasını süsleyen kent. Zülâl Kalkandelen, bu kentin ışıltılı görüntüsünü ve bu görüntünün ardındaki yapıyı, tüm ilginçlikleri, iyi ve kötü yönleriyle anlatıyor. Bu genişletilmiş basımda, yazarın son yirmi yıl içindeki New York gözlemleri de yer alıyor.

Zülâl Kalkandelen, gazeteci, yazar, hayvan özgürlüğü aktivisti. Cumhuriyet gazetesinde köşe yazarı, çeşitli alanlarda yayımlanmış altı kitabı mevcut.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2069-5

9 789751 420695